

Силабус навчальної дисципліни Філософія освіти

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 01 Освіти/Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Спеціалізація / освітньо-наукова програма:

Освітні, педагогічні науки

Компонент освітньо-наукової програми: нормативна, загальної підготовки

Обсяг : 120 год./ 4 кред. ЄКТС

Рік навчання: I, семестр: I, II

Викладач

ППП

Саух П.Ю., д.філос.наук, професор дійсний член НАПН України
Отич О.М., д. пед. наук, професор;

Контактна адреса:

e-mail: ukr_filosof@ukr.net
ndi-direktor@ukr.net

Консультації

здійснюються за запитом здобувачів або за контактною адресою

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія освіти» є нормативною дисципліною освітньої складової підготовки здобувачів PhD, яка спрямована на розвиток філософської культури мислення, поглибленого розуміння зміни світоглядних орієнтацій сучасної філософії, закономірностей вироблення нових форм світоспоглядання, усвідомлення особливостей формування нової парадигми гуманізму. Філософія освіти наразі виступає методологічним орієнтиром модернізаційних процесів в освіті, розкриває актуальні проблеми освіти в її філософській рефлексії, а саме: онтологічні, антропологічні, епістемологічні, аксіологічні, культурологічні. Мова йде про філософію освіти як загальну парадигму організації і змісту всього знання – наукового і позанаукового, про світоглядні цінності, які закладаються в освітній діяльності і які визначають особистісну позицію, роль і способи поведінки в суспільстві. Дисципліна спрямована на вдосконалення володіння інструментально-категоріальним апаратом наукової діяльності, вивчення та закріплення методології та методів, що використовуються на загальнотеоретичному та практичному рівнях, вивчення соціокультурних чинників, що впливають на освітньо-наукову діяльність у сучасному світі.

Мета навчальної дисципліни: оволодіння загальнонауковою компетентністю, спрямованою на формування системного наукового світогляду (ЗК1); опанування новими знаннями, розуміння предметної області та професійної діяльності, у т.ч. в освіті дорослих, післядипломній освіті й управління освітою (ЗК2); здатність до пошуку, обробки, аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових педагогічних досліджень в освітній галузі, зокрема в галузі освіти дорослих та післядипломній освіті (СК1); уміння обґрунтовано обирати та використовувати методи та інструменти наукових досліджень в освітній галузі, зокрема в галузі освіти дорослих; здобуття глибинних знань з педагогіки, зокрема розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань в освітній галузі (як вітчизняній, так і закордонній), критичного аналізу основних концепцій, оволодіння сучасною науковою термінологією та набуття здатності до генерування нових наукових ідей (СК3).

Заплановані результати навчання:

1. Формувати системний науковий світогляд, володіти сучасними теоріями і концепціями в галузі освітніх, педагогічних наук, зокрема в галузі освіти дорослих. (РН1).

2.Організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження в галузі освітніх, педагогічних наук на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики. (РН2),

3.Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формувати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо розвитку концептуальних і методологічних знань в галузі освітніх, педагогічних наук, зокрема в галузі освіти дорослих. (РН7).

4.Обирати та використовувати загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень в галузі освітніх, педагогічних наук, зокрема в галузі освіти дорослих, зокрема з використанням сучасних методів та технологій обробки інформації (РН7).

5.Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження (РН10).

6.Уміти адаптувати теоретичні знання до власного наукового дослідження шляхом генезису наукової думки у освітніх, педагогічних наук, зокрема в галузі освіти дорослих (РН13).

Структура курсу

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин У тому числі		
		л пр срс		
		л	пр	срс
<i>І</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Тема 1. Філософія освіти у проблемному полі філософського знання	18	2	2	14
Тема 2. Освіта як феномен культури та соціальний інститут	20		4	16
Тема 3. Філософське розуміння сутності освіти в історичному контексті.	16	2	2	12
Тема 4. Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм.	16	2	2	12
Тема 5. Філософське осмислення проблем розвитку вітчизняної освіти.	16		4	12
Тема 6. Науково-філософський спосіб сприйняття дійсності	18	2	4	12
Тема 7. Аксиологічні виміри освіти	16	2	2	12
РАЗОМ:	120	10	20	90

Технологічна картка опанування навчальної дисципліни

№ з/п /год.	Теми та форми занять	Зміст занять і навчальних завдань	Форми контролю
1.	Тема 1. Філософія освіти у проблемному полі філософського знання		
1.1	<i>Лекція (2 год.)</i>	<i>Висвітлення та обговорення питань:</i> 1.. Актуальність "філософії освіти". 2. Поняття "філософія освіти", предмет і завдання. 3. Основні методологічні концепції гуманітарного знання. 4. Структура філософії освіти.	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань Усне опитування
1.2	<i>Практичне заняття (2 год.)</i>	<i>Робота в малих групах з подальшим обговоренням питань</i> 1. Предмет і завдання філософії освіти. Дуалізм філософії освіти.	Спостереження за активністю здобувачів PhD

1.3	<i>Самостійна робота (14 год.)</i>	<p>2. Філософія освіти як галузь пізнання: об'єкт і предмет дослідження.</p> <p>3. Філософія як світоглядна стратегія освіти.</p> <p>4. Філософія освіти та її взаємодія з іншими галузями філософії та наукового знання.</p> <p><i>Проблемна дискусія:</i> У чому полягає стратегічна мета філософії освіти? Аргументуйте свою відповідь. Реферат. Філософія освіти крізь призму творчості Василя Сухомлинського.</p> <p>Написати есе на тему: Сучасна філософія освіти в контексті моральних проблем; Ваше розуміння філософсько-антропологічної методології у сфері освіти; Глобальні проблеми людства і роль освіти у їх вирішенні; Завдання: заповнити таблицю «Характеристика глобальних проблем та шляхи їх вирішення за допомогою освіти»</p>	Ессе Реферат
2.	Тема 2. Освіта як феномен культури та соціальний інститут.		
2.1	<i>Практичне заняття (4 год.)</i>	<p><i>Робота в малих групах з подальшою презентацією та обговоренням питань:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Найважливіші соціологічні концепції у вивченні освіти 2. Освіта як соціальний інститут. 3. Функції освіти в суспільстві 	Спостереження за активністю здобувачів PhD Усне опитування
2.2	<i>Самостійна робота (16 год.)</i>	<p><i>Сучасний філософсько-освітній дискурс</i></p> <p>Сфера освіти та її соціологічне вивчення: Вплив освіти і культури на розвиток суспільства Завдання: аналіз наукової літератури, присвяченої сучасному освітньому дискурсу. Проаналізувати проблеми та відобразити у відповідних підрозділах дисертаційного дослідження:</p>	Виклад матеріалу на задану тему в письмовому вигляді
3.	Тема 3. Філософське розуміння сутності освіти у історичному контексті.		
3.1	<i>Лекція (2 год.)</i>	<p><i>Висвітлення та обговорення питань:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виховання у Первісному суспільстві. Перші школи світової цивілізації. 	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні

			<p>2. Феномен античної філософської школи.</p> <p>3. Філософсько-педагогічні погляди Сократа, Платона, Аристотеля та Демокрита.</p> <p>4. Християнство та інститут освіти в епоху Середніх віків.</p> <p>5. Розвиток філософії освіти в епоху Відродження і Нового часу.</p> <p>6. Історична ретроспектива філософії освіти XIX ст</p> <p><i>Диспут:</i> Визначити і знайти сфери перетину філософської онтології та сучасної освітньої практики.</p> <p>Проаналізувати філософське розуміння:</p> <p>1. Виховання у Первісному суспільстві. Перші школи світової цивілізації.</p> <p>2. Феномен античної філософської школи. Філософсько-педагогічні погляди Сократа, Платона, Аристотеля та Демокріта.</p> <p>3. Християнство та інститут освіти в епоху Середніх віків.</p> <p>4. Розвиток філософії освіти в епоху Відродження і Нового часу.</p> <p>5. Історична ретроспектива філософії освіти XIX ст..</p>	питань
3.2	Практичне (2 год.)	заняття	<p><i>Диспут:</i> Визначити і знайти сфери перетину філософської онтології та сучасної освітньої практики.</p> <p>Проаналізувати філософське розуміння:</p> <p>1. Виховання у Первісному суспільстві. Перші школи світової цивілізації.</p> <p>2. Феномен античної філософської школи. Філософсько-педагогічні погляди Сократа, Платона, Аристотеля та Демокріта.</p> <p>3. Християнство та інститут освіти в епоху Середніх віків.</p> <p>4. Розвиток філософії освіти в епоху Відродження і Нового часу.</p> <p>5. Історична ретроспектива філософії освіти XIX ст..</p>	Усне опитування
3.3	Самостійна (12 год.)	робота	<p><i>Опрацювання теоретичних питань та підготовка есе: «Дух нації» В. Гумбольта;</i></p> <p>Завдання: скласти таблицю «Порівняння філософських поглядів на освіту у Середньовіччі і Виродженні».</p> <p>Завдання: створити схему походження освітніх ідей у Київській Русі.</p> <p>Завдання: здійснити порівняльний аналіз філософських поглядів на освіту різних мислителів</p> <p>Завдання: скласти таблицю «Педагогічна думка в Європі XVII-XVIII ст.».</p> <p>Вплив ідей М. Монтеня на формування філософії освіти.</p> <p><i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i></p> <p>Дослідити і відобразити основні філософські ідеї у власному дисертаційному дослідженні:</p>	Виклад матеріалу на задану тему в письмовому вигляді

4.	Тема 4. Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм		
4.1	<i>Лекція (2 год.)</i>	<i>Висвітлення та обговорення питань:</i> 1 Сучасний філософсько-освітній дискурс 2. Соціокультурні та антропологічні передумови становлення нової парадигми 3. Криза класичної парадигми освіти; Філософські основи нової парадигми освіти 4. Когнітивна та соціальна інституціоналізація філософії освіти <i>Обговорення питань:</i>	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань Усне опитування
4.2	<i>Практичне заняття (2 год.)</i>	<i>Проблемна дискусія:</i> Як би Ви визначили основні проблеми сучасної освіти? Чим, на Вашу думку, зумовлена криза традиційної (класичної) парадигми освіти? Охарактеризуйте відповідність вітчизняної системи освіти сучасним філософським тенденціям. Сформулюйте основні завдання модернізації української системи освіти. Ретроспектива розвитку освітніх систем у контексті філософії освіти.	Обмін обґрунтованими поглядами
4.3	<i>Самостійна робота (12 год.)</i>	<i>Опрацювання теоретичних питань.</i> Що таке критичне мислення? Чи відносите Ви себе до людини, яка ним володіє? Охарактеризуйте «діалогічну людину». Чи можна сказати, що «діалогічна людина» – критична? Обґрунтуйте свою позицію. <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> В одній зі своїх статей український філософ В. Кізіма пише, що сучасна освіта втратила душу”. Чи погоджуєтесь Ви з цим твердженням? Мотивуйте свою позицію.. Сформулюйте основні концептуальні засади сучасної освіти.	Тези доповіді
5.	Тема 5. Філософське осмислення проблем розвитку вітчизняної освіти..		
5.1	<i>Практичне заняття (4 год.)</i>	<i>Дискусійне обговорення питань: .</i> 1. Історія розвитку філософії освіти в Україні. 2. Філософія освіти Григорія Сковороди. 3. Освіта в Україні і світі (сучасні	Спостереження за активністю здобувачів PhD при виконанні завдань

5.2	Самостійна робота (12 год.)	<p>реалії).</p> <p>4. Концептуальні засади філософії освіти в Україні та їх впровадження в педагогічну практику.</p> <p>5. Григорій Сковорода про самопізнання та спорідненість виховання з природою.</p> <p>6. Філософські засади Національної доктрини розвитку освіти.</p> <p>7. Законодавчо-нормативне забезпечення освітянської галузі в Україні.</p> <p><i>Опрацювання теоретичних питань.</i> Українська національна освіта на поч. XVI ст.</p> <p>2. Письменники-полемісти XVI ст. про українську духовність.</p> <p>3. Вплив братських шкіл на розвиток філософії освіти.</p> <p>4. Філософія освіти у Києво-Могилянській академії.</p> <p>5. Національні традиції української освіти у XVII ст.</p> <p>6. Філософія освіти Григорія Сковороди.</p> <p>7. Освіта в Україні і світі (сучасні реалії).</p>	<p>Усне опитування</p> <p>Виклад матеріалу у науковій статті за темою дисертації</p>
6.	Тема 6. Науково-філософський спосіб сприйняття дійсності.		
6.1	Лекція (2 год.)	<p><i>Висвітлення та обговорення питань:</i></p> <p>1. Актуальність науково-філософського способу сприйняття дійсності.</p> <p>2. Роль теорії еволюції у науково-філософському світогляді.</p> <p>3. Поняття «еволюція» у контексті науково-філософського світогляду.</p> <p>4. Поняття «буття» у контексті науково-філософського світогляду</p>	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
6.2	Практичне заняття (4 год.)	<p><i>Опрацювання теоретичних питань.</i> Науково-філософський світогляд факт еволюції: "За" чи "Проти"?</p> <p>Науково-філософське поняття світу і креаціонізм: основні характеристики та перспективи розвитку</p>	Спостереження за активністю здобувачів PhD при виконанні завдань
6.3	Самостійна робота (12 год.)	<p>Самостійне опрацювання:</p> <p>Чи можливий на Вашу думку повноцінний розвиток науки без філософії або філософії без науки? Обґрунтуйте.</p> <p><i>Індивідуально-дослідницьке</i></p>	<p>Усне опитування</p> <p>Ессе</p> <p>Продемонструвати</p>

		<p><i>завдання:</i> Чи можливо зіставити поняття «еволюція» та «буття»? Проаналізуйте етимологію даних понять. Завдання: Скласти складний план до теми «Зародження філософії освіти і виховання»</p>	в ракурсі власного дисертаційного дослідження
7.	Тема 7. Аксиологічні виміри освіти.		
7.1	<i>Лекція (2 год)</i>	<p><i>Висвітлення та обговорення питань:</i> 1. Аксиологізація філософії освіти як вимога сучасності 2. Основні парадигмальні побудови філософсько-педагогічної аксіології 3. Ціннісні засади сучасної психолого-педагогічної практики 4. Вимоги щодо поєднання світоглядних цінностей і психолого-педагогічної практики</p>	Усне опитування
7.2	<i>Практичне заняття (2 год.)</i>	<p><i>Опрацювання теоретичних питань.</i> Єдність освіти й самоосвіти. Освіта та сучасний освітній простір Освіта як цінність. «Мета», «ідеал», «цінність»: специфіка вживання цих понять у філософії освіти Освіта та її цінність у сучасному світі</p>	Усне опитування
7.3.	<i>Самостійна робота (12 год.)</i>	<p>Проаналізувати культурно-історичні, соціальні, економічні, політичні, технологічні, ідеологічні, психологічні та інші виміри цінності освіти та ставлення людей до них. <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Дослідити та презентувати в ракурсі теми дисертаційного дослідження взаємозв'язок цілей та цінностей освіти; його трансформація у свідомості різних груп людей сучасного українського суспільства</p>	Підготувати статтю Презентація

Контроль і оцінювання результатів навчання

Загальна характеристика видів навчальної роботи здобувачів PhD та особливостей контролю за якістю їх виконання.

Аудиторні заняття передбачають активну участь здобувачів PhD в освітньому процесі: в проблемних лекціях діалогової природи та практичних заняттях, які проводяться переважно з використанням активних та інтерактивних методів і мають творчий характер. Відповідно *поточний контроль спрямований* на оцінювання участі здобувачів PhD в обговоренні проблемних ситуацій та виконання завдань, глибину і змістову наповнюваність суджень, здатність до осмислення, узагальнення та здобуття нового знання в обраній спеціальності.

Самостійна робота здобувачів PhD є основним засобом опанування змісту навчальної дисципліни у вільний від обов'язкових занять час, її зміст визначається робочою навчальною програмою та завданнями до теми.

У межах самостійної роботи виконуються *індивідуально-дослідницькі завдання*, що спрямовані на формування і розвиток практичних умінь застосовувати свої знання для аналізу світоглядної і методологічної проблематики, обирати адекватний шлях її вирішення та логічну аргументацію своєї позиції для самостійного дослідження актуальних проблем освіти відповідно до мети і завдань дисертаційної роботи.

Окремі *звіти про самостійну роботу* не надаються. Результати опанування відповідного матеріалу перевіряються під час підсумкового контролю знань, наявності відповідних підрозділів дисертаційної роботи, в яких інтерпретуються результати власної науково-практичної діяльності з позицій сучасних проблем освіти.

Під час опанування навчальної дисципліни передбачено можливість консультативної допомоги з боку викладача за потреби і запитом з боку здобувачів PhD або в режимі онлайн чи офлайн).

Підсумковий контроль – екзамен, в якому передбачено відповідь на три теоретичні питання і одне творче із застосуванням умінь абстрактного мислення, демонструвати системний науковий світогляд, професійну етику та загальний культурний кругозір.

Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання

Основними *принципами* оцінювання результатів опанування навчальної дисципліни є такі принципи:

- об'єктивності (оцінка має відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, компетентностей і результатів навчання);
- прозорості (максимальній ясності та відкритості процедури, критеріїв і шкал оцінювання результатів навчання);
- систематичності (перевірка якості опанування навчальної дисципліни здійснюється систематично, за кожною темою, а також відвідуванням занять, ступенем активності під час навчання і вчасним виконанням навчальних завдань);
- дієвості (корекція та вдосконалення, за потреби, компетентностей і результатів навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми);
- індивідуального підходу (об'єктивна і справедлива оцінка відповідно до зусиль, затрачених здобувачем PhD, дотриманням ним вимог академічної доброчесності та реальних результатів навчання);
- педагогічного оптимізму (зорієнтованість оцінювання на пошук особистісних ресурсів здобувача PhD у контексті успішного опанування навчальної дисципліни, стимулювання нових досягнень у навчальній роботі) тощо.

Основними *критеріями*, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни «Філософія освіти», є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання індивідуально-дослідницьких завдань.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи, індивідуально-дослідницьких завдань здобувачів PhD) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за критеріями:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (форматування, висновки тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Позитивні оцінки виставляються лише тим здобувачам PhD, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Остаточна оцінка за результати опанування навчальної дисципліни розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Опитування під час занять – усно	10
Участь в обговоренні теоретичного матеріалу або тестування	10
Виконання навчальних завдань на практичному занятті	10
Виконання домашнього завдання	10
Написання та захист реферату	10
Написання наукової статті	10
Екзамен (теми 1-7) –теоретичні питання, творче завдання	40

Шкали оцінювання (100-бальна та національна)

90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності

Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на *засадах академічної доброчесності* – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Щодо академічної доброчесності здобувачів PhD йдеться про самостійне виконання навчальних завдань; обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей від інших осіб; надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час виконання навчальних завдань та екзамену заборонені (в т.ч., із використанням мобільних девайсів).

За порушення академічної доброчесності здобувачі PhD можуть бути притягнені до такої *академічної відповідальності*: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти, позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання тощо.

Політика щодо відвідування занять

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни.

Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (20 балів). Перескладання екзамену відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (зокрема, лікарняний лист).

Політика щодо правил поведінки на заняттях

Здобувачі PhD беруть активну участь у всіх заняттях: обговорюють проблемні ситуації, запропоновані викладачем на лекціях, у режимі діалогу /полілогу; активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час практичних занять; виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми.

Спілкування учасників освітнього процесу (викладач, здобувачі PhD) відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємопідтримки, взаємодопомоги, толерантності та поваги до особистості кожного, спрямованості на здобуття істинного наукового знання.

11. Рекомендована література

11.1 Базова:

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія : Підручн. для вищ. навч. закл. Вид. 4-те, випр. та доп. – К. : Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Андрущенко В., Бойченко М., Гомілко О. [та ін.]. Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів : монографія. – К. : Пед. думка, 2011. — 320 с.
3. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) – М.: Изд-во “Совершенство”, 1998. – 608 с.
4. Данильян О. Г. Філософія : підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків : Право, 2018. – 432 с.
5. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології: Навч. посібник. – Київ, 2016. 227 с.
6. Кант І. Критика практичного розуму. –К.: Юніверс, 2004. 240 с.
7. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. – К.: Педагогічна думка, 2009. 520 с.
8. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.
9. Лутай В. Філософія сучасної освіти: Навчальний посібник. – К.: Центр “Магістр – S” Творчої спілки вчителів України, 1996. 256 с.
10. Платон. Государство // Платон. Собрание сочинений в 4-х т. Т. 3. – М.: Наука, 1994.
11. [Саух П. Ю.](#) Философия – образование – воспитание. Треугольник успеха учебно-воспитательного процесса [Электронный ресурс] / В. Ю. Саух // [Вестник Житомирского государственного университета имени Ивана Франко. Педагогические науки](#). 2018. Вып. 3. С. 87-97. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2018_3_17
12. Саух П.Ю. Сучасна освіта: портрет без прикрас»: монографія. –Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012.

13. Філософія: підручник для студентів вищ.навч.закл. / Л. В. Губерський, В. П. Андрущенко, А. О. Баумейстер, І. С. Добронравова, В. В. Ільїн /за ред. Л. В. Губерський. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків : Фоліо, 2018. 620 с.

11.2. Додаткова:

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю: 2-ге вид. допов. – К.: Знання України, 2008. 819 с.
2. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія] / Биков В. Ю. – К.: Атіка, 2008. 684 с.
3. Відкрита освіта: колективний розвиток освіти через відкриті технології, відкритий контент і відкрите знання / За ред. Тору Іійосі та М.С. Віджая Кумара, пер. з англ. А. Іщенко, О. Насика. – К.: Наука, 2009. 256 с.
4. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вища освіта, 2005. 543 с.
5. Клепко С.Ф. Конспекти з філософії освіти. – Полтава: ПОПППО, 2007. 420 с.
6. Садох О., Варич Н.. Метаморфози справедливості в освітніх практиках– Х.: ХІФТ, 2017. 202с.
7. Саух П. Ю. Философия и методология стратегии поликультурного образования [Электронный ресурс] / В. Ю. Саух // Вестник Житомирского государственного университета имени Ивана Франко. Философские науки . 2016. Вып. 1. - С. 5-9. Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vzdufn_2016_1_3
8. Саух П.Ю. Україна на межі тисячоліть: трансформація духу і випробування національним буттям». – Рівне, 2001. 219 с.
9. Щедровицкий П. Г. Проблема онтологии в истории философии и системомыследеятельностной методологии (фрагмент текста “Очерки методологического быта”, 1986–1988 г.г.) // <http://www.fondgp.ru/lib/chteniya/xiii/texts/1>
10. Філософські основи освіти : конспект лекцій для студ. Укр. інж.-пед. акад. – Харків : УПА, 2019. 113 с.
11. Філософські основи освіти : метод. вказ. до проведення практичних занять для студ. Укр. інж.-пед. акад. – Харків : [УПА.], 2019. 21 с.
12. Філософські основи освіти: метод. вказ. до організації та планування самостійної роботи для студ. Укр. інж.-пед. акад. – Харків, [УПА.], 2019. 35 с.
13. Афанасьев А. П. Філософія :навч. посібник для студентів нефілософських спеціальностей. – Маріуполь : ПДТУ, 2014. 175 с.
14. Кралюк П. М. Історія філософії України : підручник. – К. : КНТ, 2015. 652 с
15. Попов В. Ю. Філософія: навчально-методичний посібник для студентів – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 220 с.
16. Вандишев В.М. Феномен української філософії: пошук ідей: Монографія. Суми: Вид-во СумДУ, 2009. 144 с.
17. Петрушенко В. Л. Філософія (вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії) Навч. посіб. Друге видання, виправлене. –Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 596 с.
18. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: словник. Видання 2-е, доповнене та перероблене – К.: КНТ, 2014. 472 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Електронна бібліотека НАН України <http://lib.iitta.gov.ua>
3. Веб-сторінка аспірантури і докторантури УМО: <http://umo.edu.ua/postgraduate-postdoctoral>
4. Офіційні сайти періодичної літератури:

<i>Назва журналу</i>	<i>Офіційний сайт</i>
Вісник післядипломної освіти серія «соціальні та поведінкові науки»	http://umo.edu.ua/serija-socialjni-ta-povedinkovi-nauki

5. Офіційні сайти державних та міжнародних установ:

<i>Назва</i>	<i>Офіційний сайт</i>
Верховна Рада України	www.portal.rada.gov.ua
Кабінет Міністрів України	www.kmu.gov.ua
Центр перспективних соціальних досліджень	www.cpsr.org.ua

6. Соціальні мережі для співпраці вчених усіх наукових дисциплін:

- Academia.edu: <https://www.academia.edu/>
- ResearchGate: <https://www.researchgate.net/>
- Соціальні мережі науковців (Scientific Social Community): <https://www.science-community.org/uk>
- Українські науковці в світі (Ukrainian Scientists Worldwide): <https://www.science-community.org/uk>